

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה ח / גליון שם
ערש"ק פרשת אחרי קדושים ה'תשע"ב

אני ה' - איך אפשר לפרש שהכוונה לימי עזרא

נדב ואביהוא - האם חטאו?

בהא דיו"ט ה' עושה כה"ג בצאתו מן הקודש

הגברת הצורה על החומר

קובץ זה יוצא לאור לזכות האחים
הרה"ח הרה"ת ישראל אפרים מנשה שי'
והרה"ח הרה"ת יוסף משה שי'
וכל בני משפחתם שיחיו
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

להצלחה רבה ומופלגה בגשמיות וברוחניות

צוות העריכה וההגהה:
[ע"פ סדר הא"ב]

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב יוסף גליצנשטיין, הרב צבי הירש זלמנוב,
הרב שלום חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב ישראל ארי' לייב רבינוביץ', הרב מנחם מענדל רייצס

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

ארץ הקודש
ת.ד. 2033
1469 President St.
#BSMT
Brooklyn, NY 11213
718-534-8673
www.likras.org • Likras@likras.org

כפר חב"ד 60840
03-738-3734
הפצה: 08-9262674

נדפס באדיבות

The Print House
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237
718-628-6700

פתח דבר

בעזתי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת אחרי-קדושים, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון שס), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ופשוט שלפעמים מעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

תוכן העניינים

כט

לקראת שבת

ההר (יבמות צב, א. סנהדרין ו, ב), יקוב הדין של הצמצום הראשון את ההר של העלמות והסתרים, יקוב הדין של פמליא של מעלה את ההר של חברת מפיצי השכלה.

"הקב"ה בורא רפואה קודם למכה (ראה שהש"ר פ"ד), הקב"ה הקדים הרפואה של התייסדות "תומכי תמימים" למכת המלמדים של חברת מפיצי השכלה, מובטח לי ש"תומכי תמימים" תחזק על חברת מפיצי השכלה והכפירה בתורה ומצוות שהם מפיצים, אשר תלמידי ה"תמימים" עתידים לתקן."

ה"זאל" הגדול הפך למצב רוח של "ונתנה תוקף" ביום כיפור

... הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק החל לשיר את ניגונו של רבנו הזקן בן ארבע הבבות וכל הנוכחים ליווהו בהתלהבות והתעוררות רבה נעדרת התפעלות חיצונית, כל אחד היה מכונס ועסוק בעניני עצמו, בעבר, בהווה ובעתיד שלו. ה"זאל" הגדול הפך למצב רוח של "ונתנה תוקף" ביום כיפור.

כשסיימו לנגן, פנה הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לעבר תלמידי ה"תמימים" ואמר:

"תמימים! - כל היוצא למלחמת בית דוד, כותב גט כריתות לאשתו."

(תרגום מספר השיחות תש"ב עמ' 133 ואילך)

ה. מקרא אני דורש.....

אני ה' אלקיכם: לפיכך בא עליהם בגזירה

יבאר את הטעם שהביא רש"י רק זה שחטאו בעריות בימי עזרא, ולא מה שחטאו בדור ההוא, כי רק בימי עזרא מצינו שע"ז נתקו עצמם מה, ויתרץ גם את התמיהה איך אפשר לומר שהכוונה ב"אני ה' גו" היא למה שקרה אחרי מאות שנים

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 83 ואילך)

ה. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

ט. יינה של תורה.....

ב' דרכים בעבודת ה': דביקות וכלות הנפש לה', וקיום התנומ"צ כנשמות בגופים

מוכיח מהמדרש שלא ה' חטא בידי בני אהרן, ומאידך אין זו הדרך לכלל ישראל / בזה יסוד לדברי האוה"ח אודות קדושת המעשה דבני אהרן / ומאידך ישוב למה ציוותה תורה שלא לילך בעקבותם / השיטות במדרש אודות בני אהרן - מבטאים כולם נקודת הפרישות שלהם מענייני העולם / ביאור בדרגת רע"ק, שמחד השתוקק "מתי יבוא לידי ואקיימנה" ומאידך "נכנס בשלום ויצא בשלום" / מכך הוראה נפלאה בעבודת הבורא ית' דצריך לתפוס ב' הקצוות

(ע"פ תורת מנחם חל"ט עמ' 395 ואילך. לקו"ש חל"ב עמ' 98. תו"מ חל"ג עמ' 385. ועוד)

יד. פנינים.....

דרוש ואגדה

טו. חידושי סוגיות.....

בהא דיו"ט ה' עושה כה"ג בצאתו מן הקודש

יתלה ב' הגירסאות שבנוסח המשנה גבי יו"ט זה, בב' טעמי היו"ט - אם הוא על הצלת כה"ג שיצא חי מן הקודש, או על הצלחת עבודת היום / יפלפל בשיטת הרמב"ם שנראה ששילב ב' הסברות יחד, ויבאר בעומק דלהרמב"ם היציאה מן הקודש היא חלק ממעשי עבודת היום

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ב עמ' 106 ואילך)

כג. תורת חיים.....

מכתב קודש אודות ההכרח להבין שאין האדם לשקוע בעניניו הגשמיים והרוחניים כ"א לעסוק בתפקידו העיקרי שהוא חיי הנשמה

כו. דרכי החסידות.....

שיחת קודש מ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ מליובאוויטש נ"ע אודות ענין פירות ערלה בעבודת השי"ת שהיא גאוה וישות, ולדבר זה אין תיקון כ"א לבטלה כליל

פדיית הפירות כפי הדין בפירות השנה הרביעית. גאווה וגסות הרוח וכן החזקת טובה לעצמו הבאה מלימוד התורה ומהתעסקות בעבודה שבלב - הם ערלת הלב ואי אפשר לפדותם, היינו לטהרם או להכשירם באיזה טעם שיהי'. הפירות שיש בהם ערלת הלב הרי מבלי להתחשב בטיבם, אסורים הם בהנאה לעולם.

"פירות ערלה אין להם תקנה אחרת מאשר ביטול והעברה מן העולם. הביטול וההעברה באים על ידי תיקון חצות שדמעות מכבסות, כפי שהסבא הרבי האמצעי מסביר את הענינים של "חומת בת ציון הורידי כנחל דמעה" (איכה ב, יח), "והיתה לי דמעת י לחם יום ולילה" (תהלים מב, ד) - בספרו "דרך חיים".

כשדיבר אבי בענין פירות ערלה, פרצו כמה מהתלמידים בבכי, דמעות תשובה ניגרו מעיניהם

"כעת באה השנה הרביעית בכרם ה' של ישיבת "תומכי תמימים". הפירות של השנה הרביעית הנה בזמן הבית היו צריכים להעלותם לירושלים. ובזמן הגלות צריכים לפדותם ואת המטבע בו פדו את הפירות יש לזרוק לים או לשחקה ולפזרה.

"פירות רבעי מותרים בהנאה לפי אחד משני התנאים: א) להעלות לירושלים, וירושלים היינו יראה שלום. ב) לפדות את הפירות ולבטל את מטבע הפדיון בביטול גמור".

כשדיבר אבי בענין פירות ערלה, פרצו כמה מהתלמידים בבכי, דמעות תשובה ניגרו מעיניהם - דבר שעשה רושם חזק ביותר על כל שאר הנוכחים.

רושם חזק מיוחד עשו דברי קדשו הבאים של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק:

"מובטח לי - וידוע ההבדל בין "בטוח" ל"מובטח" - שתלמידי "תומכי תמימים" באשר יהיו - ובארבע פינות העולם יפוצו - יגשימו בפועל ובמסירות נפש את הכוונה העליונה של "נתאוה לקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" (תיקונים ת"ב, ה).

"מנהל פועל - פנה אבי אלי - העמד את צבא "תומכי תמימים", ברצוני לשתות אתם "לחיים" לרגל כריתת הברית של עבודה".

כשהעמדתי את ה"תמימים", ובראשם את המשפיעים והמשגיחים, עמד הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ואמר:

"תלמידי ישיבת "תומכי תמימים", הלומדים כיום בכל המערכות ואלה שילמדו בה במשך הזמן והזמנים, את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה - הנני כורת אתכם היום ברית, ברית השתתפות לעבודה במסירות נפש לתורה ויראת שמים ועבודה שבלב, בלי ויתורים ובלי פשרות, יקוב הדין את

אני ה' אלקיכם: לפיכך בא עליהם בגזירה

יבאר את הטעם שהביא רש"י רק זה שחטאו בעריות בימי עזרא, ולא מה שחטאו בדור ההוא, כי רק בימי עזרא מצינו שע"ז נתקו עצמם מה', ויתרץ גם את התמיהה איך אפשר לומר שהכוונה ב"אני ה' גו'" היא למה שקרה אחרי מאות שנים

בסוף פרשתנו, נאמר כהקדמה לאיסורי העריות: "וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, אני ה' אלקיכם" (יה, א-ב). ומפרש רש"י על אתר וז"ל:

"אני ה' אלקיכם - אני הוא שאמרת בסיני 'אנכי ה' אלקיך' וקבלתם עליכם מלכותי; מעתה קבלו גזירותי. רבי אומר: גלוי וידוע לפניו שסופן לנתק בעריות בימי עזרא, לפיכך בא עליהם בגזירה - 'אני ה' אלקיכם': דעו מי גוזר עליכם, דיין להפרע ונאמן לשלם שכר".

והנה, פירושו של רש"י מקורו בתורת כהנים על הפסוק, אבל שם איתא - "וכן מצינו שניתקו בעריות, שנאמר: 'וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו' (בהעלותך יא, י). וכן מלאכי אמר להם: 'וזאת שנית תעשו כסות דמעה וגו'" (מלאכי ב, ג).

ויש לתמוה: מאי טעמא השמיט רש"י את תחילת דברי התורה כהנים - "וכן מצינו שניתקו בעריות, שנאמר 'וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו'!"

ותגדל התמיהה, שבפירושו על פסוק זה ד"בוכה למשפחותיו" (בפרשת בהעלותך) מפרש רש"י עצמו שקאי על עסקי עריות: "ורבותינו אמרו 'למשפחותיו' - על עסקי משפחות, על עריות הנאסרות להם";

ואם כן, מדוע בפירושו כאן השמיט לגמרי דבר זה – שאירע באותו הדור גופא, אלא פירש שהאזהרה "אני ה' אלקיכם" מכוונת רק כלפי מה שיהיה בימי עזרא (הוא מלאכי – מגילה טו, א), היינו כאלף שנים לאחר הדיבור!

ב. ועוד צריך ביאור – לאידך גיסא:

בדרך כלל, כאשר מעתיק רש"י פירושי רבותינו אינו מזכיר את שם בעל המאמר; וטעמו פשוט – שאין שם האומר נוגע להבנת "פשוטו של מקרא".

אמנם בענייננו, מעתיק רש"י מהתורה כהנים דבר בשם אומרו – "רבי אומר", שלא כדרכו. ועכצ"ל (וכמשנ"ת כמ"פ – ראה לדוגמא במדור זה מש"פ ויקרא שנה זו), שבנידון דין שמו של רבי (הוא רבינו הקדוש, רבי יהודה הנשיא) מוסיף ביאור בהבנת הפירוש, ולכן הדגישו רש"י. וצ"ב.

ג. והביאור בזה:

מזה שהכתוב מתחיל את הפרשה באזהרה "אני ה' אלקיכם", מובן שיש כאן כוונה להדגשה יתירה בחומר הציווי, שמתחילה "בא עליהם בגזירה", מכיון "שסופן לנתק בעריות". ולכן הזהירם קודם לציווי העריות: "דעו מי גוזר עליכם – דיין להפרע ונאמן לשלם שכר".

וכדי לפרש את הטעם לזה שדוקא בעריות באה אזהרה מיוחדת ובהדגשה יתירה (שאינה בכלל האיסורים שבתורה), מדייק רש"י בלשונו – "שסופן לנתק בעריות": הלשון הרגיל בשייכות לעבירה הוא "לעבור", "ליכשל" וכיו"ב; וכאן מדייק רש"י "לנתק" – שדוקא בעריות אפשרי (וגלוי לפניו שבסופו יהיה כן) פגם גדול של ניתוק:

"לנתק" פירושו – לתלוש ולהפריד (ראה פרש"י אמור כב, כד). ומובנו כאן – להפריד בין ישראל לאביהם שבשמים. וכמבואר בדברי עזרא באריכות, ה"ניתוק" שנעשה אז כתוצאה מזה שיהודים נשאו נשים נכריות.

וכמבואר בדברי הרמב"ם (הל' איסורי ביאה פי"ב ה"ז), שכאשר יהודי בועל נכרית, הרי "יש בו הפסד שאין בכל העריות כמותו – שהבן מן הערוה בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל נחשב אף על פי שהוא ממזר; והבן מן הנכרית אינו בנו, שנאמר 'כי יסיר את בנך מאחרי', מסיר אותה מלהיות אחרי ה'".

וכן הוא גם לפי "פשוטו של מקרא", וכמו שפירש רש"י על הפסוק "כי יסיר את בנך מאחרי" (ואתחנן ז, ד): "למדנו שבן בתך הבא מן הנכרי קרוי בנך, אבל בן בנך הבא מן הנכרית אינו קרוי בנך אלא בנה".

ומפני חומר הדבר ובידעו שסופם לעבור ולנתק בימי עזרא, כמסופר בכתובים, הוצרך להזהיר על זה ביתר שאת.

ואתי בתור המנהל-פועל של הישיבה, נתן הוראותיו הכלליות והפרטיות בהנהגת הישיבה והתלמידים, ובזמנים מסויימים גם דיבר עם התלמידים ישירות.

שמחת תורה תרס"א בערב, בשעת הקידוש לפני ההקפות, דיבר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ביאור נרחב משולב כמה סיפורים מזקני החסידים בעניינים המבוארים ב"קונטרס התפלה" שבמשך שנת תר"ס נלמד ברבים במאות מקומות במדינה ומחוץ למדינה.

... בסעודת שמחת תורה, ב"זאל" הגדול, שח הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק פעמיים.

שיחתו הראשונה נסבה על מעלת עבודתו הפשוטה של חסיד בעל קבלת עול, וצייר בארוכה את המהות וההנהגה בכל העניינים הן בין אדם למקום, הן בין אדם לחברו והן בין אדם לעצמו בעבודתו הפשוטה של חסיד ...

הפירות הם די טובים, אבל הנם פירות ערלה, זה מריח בגאווה, בגסות הרוח ועל כולם בהחזקת טובה לעצמו

... שיחתו השני' הופנתה אל תלמידי ה"תמימים". לפני שהחל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בשיחתו זו אל ה"תמימים", פנה אלי בדבריו הקדושים:

"בערב ראש שנה זו, מלאו שלש שנים מאז ערב ראש השנה תרנ"ח בבואי מה"אוהל" כשמסרתי בידך את ההנהגה של ישיבת "תומכי תמימים" ומינתי אותך כ"מנהל פועל" בכל העניינים הרוחניים והגשמיים של הישיבה.

"עם ישראל הוא ארץ חפץ של הקב"ה שבו הטביע את כוח הצמיחה בגילויי אורות תורה ומצוות ועבודה שבלב. ישיבה נקראת "כרם ה'" ובו גדלים אילנות עושי פרי.

"מדיני הכרם שאין ליהנות מהפירות שצמחו בשלשת השנים הראשונות לנטיעתו. הפירות של שלשת השנים הראשונות, מבלי להתחשב בטיבם, הנם ערלה ואסורים בהנאה. הפירות של השנה הרביעית הם רבעי, הפירות מותרים בהנאה אלא שיש לפדותם.

"לכרם ה' של ישיבת "תומכי תמימים", מלאו ב"ה שלש שנים. במשך שלש שנים אלו צמחו בכרם זה, בלי עין הרע, פירות טובים. ברם, מבלי להתחשב בטיבם הנם פירות ערלה שאסורים בהנאה. הפירות אמנם טובים, למדו הרבה נגלה ולמדו היטב. בישיבות אחרות היו מכתירים אותם בשבחים מבהילים, עילויים, תלמידי חכמים גדולים, גאונים, וכדומה. למדו הרבה חסידות ומבינים חסידות, ישנם גם כאלה העוסקים בעבודה שבלב. הפירות הם די טובים, אבל הנם פירות ערלה, זה מריח בגאווה, בגסות הרוח ועל כולם בהחזקת טובה לעצמו.

"הדין הוא שפירות ערלה אסורים לעולם, אף לאחר עבור שלשת שנות הערלה, ולא מועילה בזה

ומעתה מיושב למה לא הביא רש"י את מה שעברו על חטא העריות באותו הדור – הא ד"וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו" – כי שם לא היה ענין של "לנתק", אלא דוקא בימי עזרא.

[ואף שבפרשתנו לא נצטוו עדיין על איסור בעילת נכרית – מכל מקום, מאחר שכאן מתחיל לצוות על איסור עריות הכולל גם עבירה זו המנתקת מהקב"ה (אף שעליו יצטוו אחר כך בייחוד), לכן מדגיש את חומר הדבר מיד בתחילת פרשת עריות].

ד. אולם עדיין דרוש ביאור – והוא: לכאורה, קשה לומר בפשוטו של מקרא שכוונת הקדמת הכתוב כאן ("אני ה' אלקיכם") היא מפני מאורע שיארע זמן רב אחר כך!

ואמנם, אין בזה פירכא גמורה, שהרי כיון שהיצר בזה גדול כל כך עד שאפילו לאחר האזהרה "סופן לנתק", מובן שלולי אזהרה חמורה זו היו עלולים "לנתק" בזמן קרוב;

אך כדי להוסיף ולהסיר התמיהה – בזה שהתורה מדברת על דבר שלא יבוא אלא לאחר שנים רבות – מדגיש רש"י שפירוש זה אמרו רבי:

ידוע בפי הכלל, כי רבי הוא זה שסידר וכתב המשניות (כמו שכתב הרמב"ם בהקדמתו ליד החזקה. ועוד. – ובאמת שיש בזה שקו"ט, ואכמ"ל, אך עכ"פ כן פשוט בדברי כמה מהראשונים ולא הזכירו שרש"י חולק על זה).

והנה, בענין זה של כתיבת תורה שבעל פה הוצרכו להיות מיוחד; כי מעיקרא דדינא הרי "דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב" – וזה שבפועל התירו לכתוב את המשניות הוא מכח הפסוק בתהלים (ק"ט, קכז) "עת לעשות לה' הפרו תורתך", שממנו למדו כי כיון "שנתמעט הלב והתורה משתכחת" – לכן "הפרו דברי תורה לשעה הצריכה" (לשון רש"י – גיטין ס, א. וראה נושאי כלי השולחן ערוך אורח חיים סי' שלד סי"ב. ועוד), והתירו לכתוב את המשניות.

נמצאנו למדים, שרבי (מחבר המשניות) מפרש את הפסוק שנאמר בתהלים על ידי דוד ("עת לעשות לה' הפרו תורתך") – ביחס לכתובת המשנה, שלא יהיה עד לאחרי זמן רב.

[ולהעיר, שמפסוק זה ד"עת לעשות לה'" למדו עוד דינים, וכפירוש רש"י על הפסוק: "ורבותינו דרשו ממנו שעוברין על דברי תורה כדי לעשות סיג וגדר לישראל כגון גדעון ואליהו בהר הכרמל שהקריבו בבמה". אבל בעיקר קאי על כתיבת תורה שבעל פה, כדיוק לשון הכתוב "הפרו תורתך" (ולא "מצוותך" וכיו"ב);

והכא נמי אזיל רבי לשיטתיה, ומפרש שכוונת האזהרה "אני ה' אלקיכם" שנאמרה בימי משה – היא ביחס לזמן עזרא, אף שמדובר על זמן רב לאחר מכן.

פירות ערלה - ערלת הלב

הדין הוא שפירות ערלה אסורים לעולם... גאווה וגסות הרוח וכן החזקת טובה לעצמו הבאה מלימוד התורה ומהתעסקות בעבודה שבלב – הם ערלת הלב ואי אפשר לפדותם, היינו לטהרם או להכשירם באיזה טעם שיהיה. הפירות שיש בהם ערלת הלב הרי מבלי להתחשב בטיבם, אסורים הם בהנאה לעולם. פירות ערלה אין להם תקנה אחרת מאשר ביטול והעברה מן העולם. הביטול וההעברה באים על ידי תיקון חצות שדמעות מכבסות... .

יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידינו

לנגד עיני עומד המחזה הקדוש של הכנס' הקדושה בשעת הפתיחה [של ישיבת תומכי-תמימים שבליובאוויטש, ח"י אלול תרנ"ז]. רואה אני את פניו המאירות והמסבירות של אבי הקדוש [כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע], באזני צוללות מלותיו הקדושות, שאמרן אבי אחרי מאמר החסידות שאמר אז בענין אור שנברא ביום הראשון ה' אדם הראשון מביט בו מסוף העולם ועד סופו.

"יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידינו, ביום הרביעי למעשה בראשית נתלו המאורות. היום ח"י אלול, היום הקדוש, שלפני מאה תשעים ותשע שנים נולד הבעש"ט, בהתחלה זו בישבה, שלעת עתה לא קראתי בשם, מדליק אני את נר התמיד של המאורות שהבעש"ט והרביים הנחילו לנו, שתקויים ההבטחה של יפוצו מעינותיך חוצה וביאת משיח צדקנו".

במשך שלש שנות קיום הישיבה שח הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק רבות עם המשפיעים והמשגיחים

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

מצוות אהבת ישראל ע"ד הפשט

ואהבת לרעך כמוך
זה כלל גדול בתורה
(יט, יד. רש"י)

יש לעיין, מה מוסיף זה שמצוות "ואהבת"
היא "כלל גדול" בהבנת הכתוב, שלכן מביאו
רש"י בפירושו?

ויש לבאר זה, דהנה הקשה הרמב"ן האיך
שייך לצוות על כל אדם שיאהב את כל אחד
מישראל, "כמוך", הרי "לא יקבל לב האדם
שיאהוב את חברו כאהבתו את נפשו"?

ועוד יש להקשות, באם נצטוונו לאהוב כל
אחד מישראל "כמוך", מדוע ציוותה התורה גם
על שאר ציוויים שבין אדם לחבירו כמו צדקה,
גמילת חסד, איסור גניבה, גזילה, נקמה, נטירה
וכיו"ב, הרי מובן מאליו שכשארם יקיים את
הציווי לאהוב כל אחד מישראל כגופו, וודאי
יקיים את כל המצוות האלו?

וזהו שמפרש רש"י "זה כלל גדול בתורה",
שבזה מתרץ ב' קושיות אלו בחדא מחתא. שע"ד
הפשט אין מצוות "ואהבת" מצווה בפ"ע, כ"א
הכלל של המצוות שבין אדם לחבירו.

וא"כ: א. כבר מצינו בכ"מ שהתורה מפרשת
הן הכלל והן הפרטים שנובעים מהכלל, ומתורץ
קושיא הב'.

ב. מכיון שמצוות "ואהבת" – "כמוך" היא
הציווי הכללי לקיים את כל המצוות שבין
אדם לחבירו, הרי קיום מצוה זו הוא ע"י קיום
"הפרטים" שהם המצוות שבין אדם לחבירו.

ומכיון שהמצוות שבין אדם לחבירו הם
דברים שבמעשה, ללא כל התייחסות לרגש
האדם, ה"ה יכול לקיימם או להימנע מעשייתן
בכל עת, וממילא אין קושיא האיך אפשר לצוות
על אהבת כל אחד מישראל "כמוך", כי ציווי

זה הוא הציווי הכללי לקיים את כל המצוות
שבמעשה שבין אדם לחבירו. וק"ל.

(ע"פ לקו"ש חי"ז עמ' 215 ואילך)

טובת המתיעץ בלבד

ולפני עור לא תתן מכשול
לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו,
אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור ואתה עוקף
עליו ונוטלה הימנו
(יט, יד. רש"י)

בתורת כהנים על הפסוק הובאו עוד
דוגמאות ל"עצה שאינה הוגנת לו", כמו "אל
תאמר לו צא בהשכמה כדי שיקפחוהו ליסטים,
צא בצהריים בשביל שישתרב (שיכהו שרב
ושמש. (קרבן אהרן לתו"כ שם))." ויש לעיין מדוע
לא הביא רש"י דוגמאות אלו, והביא רק את
הדוגמא ד"מכור שדך וקח לך חמור".

וי"ל בפשטות:

הדוגמאות ד"צא בהשכמה" או "צא
בצהריים" הם למקרים שהיועץ כוונתו
לגרום נזק לחבירו, "שיקפחוהו ליסטים" או
"שישתרב", והאיסור לגרום נזק לחבירו, כבר
יודעים מאיסורים אחרים, כמו איסור עשיית
בור וכיו"ב.

משא"כ הדוגמא ד"מכור שדך וקח לך
חמור" אינה דווקא להזיק את חבירו, שהרי
יכול להיות שחבירו צריך חמור יותר ממה
שצריך שדה, וא"כ אין הדבר מוכרח שעצה זו
היא בשביל להזיק את חבירו.

וזהו מה שמוסיף האיסור "לפני עיוור לא
תתן מכשול" שאפי' באם לא יזיק את חבירו
ע"י עצתו, אסור למייעץ לערב בזה שיקולים
פרטיים, וכוונתו צ"ל אך ורק לתת "עצה
שהוגנת לו", לטובת חבירו בלבד.

(ע"פ לקו"ש חכ"ז עמ' 141 ואילך)

לקראת שבת

כה

עוד בהבנתו שעומד לפני ממה"מ הקב"ה, יתמעט החשש, מה יאמרו העומדים אצלו על אופן דבורו,
ויוטב הדבור בדרך ממילא, ובפרט ביחד עם הטפול.

כן להוסיף שעוד נקודה בהאמור, והוא שכשבא לתיבה וחושש שלא יוכל לבטאה בסדר, לא
ילחם עם עצמו לבטא תיבה זו דוקא כי אם יחליפנה בביטוי אחר וכיו"ב.

ומאחר שלכל דבר צריכים לסייעתא דשמיא, מובן שעליו להוסיף בהתמדה ושקידה בלימוד
התורה והידור בקיום מצותי', ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

... נ.ב.

בטח מפריש לצדקה פרוטות אחדות בכל יום חול קודם תפלת הבקר, וכן שומר על השיעור
תהלים חדשי - כפי שנחלק התהלים לימי החדש - לאמר אותו בכל יום גם בש"ק ויום טוב לאחרי
תפלת הבקר.

(אגרות קודש חי"ט אגרת ז'קעג)

ועל דרך האמור הוא גם בהנוגע לענין השידוך אודותו מזכיר, שהרי נאמר, ומה' אשה משכלת, ולכן אין מקום לדאגה, כי אם התענינות בבירור הפרטים כשיבוא הזמן לחשוב על דבר שידוך בפועל, ואז כמובן צריך לברר על דבר השקפת עולמה שלה של זו שכותב או כיוצא בה, האם מתאימה להוראות תורתנו תורת חיים, שהרי רק אז - איש ואשה השכינה ביניהם, כשחייהם מיוסדים על יסודי התורה והמצוה וק"ל.

ואין להתרשם ממה שיש חילוק בתכונת נפשם שהרי דבר רגיל הוא וכשהענין מתאים אין כלל הפרעה מהאמור.

מהנכון בקשר עם מצב רוחו שלו שלפעמים אינו בסדר, לבדוק את התפילין שלו שיהיו כשרים כדין, וכן אשר בכל יום חול קודם לבישת התפילין יפריש פרוטות אחדות לצדקה.

(אגרות קודש חי"ט אגרת ז'מד)

כשמבחינים שהצרות הם רק נסיונות אזי הקב"ה מגביה אתכם למע' מכל העלמות והסתרים

להגביר השלום, ולאחד ולקרר הלבבות של כאו"א זל"ז, ולהתחזק בבטחון - אשר בודאי הוא רק כמש"נ כי מנסה ה' אלוקים אתכם.

וכשמבחינים שזהו רק נסיון - בטל לגמרי - ומתגלה פי' הפנימי דהנ"ל - מנסה (ומגבי') ה"א אתכם למע' מכל העלמות והסתרים, עד כדי לדעת (ולהתקשר בקשר אמיץ וחזק מאוד) גילוי פנים בפנים (לקו"ת פ' ראה יט, ב ואילך) והטוב דלמעלה נעשה טוב נראה ונגלה למטה ג"כ הטוב לנו - בגו"ר גם יחד, שמחתנו (ל' רבים).

(אגרות קודש חי"ט אגרת ז'מח)

המיחוש שלו, גמגום בדיבור, בכלל תלוי בבטחון עצמו ובמצב העצבים

במענה למכתבו מ... בו כותב אודות המיחוש שלו, גמגום בדיבור, ואשר כבר שאל דעת רופא ולא הועיל לו.

ולפלא קצת הדבר, שהרי רופאים מומחים במקצוע זה יש להם כמה דרכים ואופני טפול, ובטח ימצאו גם המתאים בשבילו.

ועלי להוסיף ועיקר הוא, אשר בכלל תלוי הוא במדה חשובה עכ"פ בבטחון עצמו ובמצב העצבים, שלכן העצה היעוצה בכ"א אפילו כשעושים איזה טפולים, שיתחזק האדם במדת הבטחון, שהיא יסוד אמונתנו, בטחון בהשם יתברך שהוא בורא עולם ומנהיגו ומשגיח בהשגחה פרטית על כל אחד ואחד ועצם הטוב הוא, שמזה מובן בלשון נעים זמירות ישראל, ה' לי לא אירא, שזהו שולל הבושת מפני בני אדם שבסביבם נמצא, ותקוה חזקה אשר השי"ת ינחהו בטוב לפניו, וככל שיוחקק

ב' דרכים בעבודת ה': דביקות וכלות הנפש לה', וקיום התומ"צ כנשמות בגופים

מוכיח מהמדרש שלא הי' חטא בידי בני אהרן, ומאידיך אין זו הדרך לכלל ישראל / בזה יסוד לדברי האוה"ח אודות קדושת המעשה דבני אהרן / ומאידיך ישוב למה ציוותה תורה שלא לילך בעקבותם / השיטות במדרש אודות בני אהרן - מבטאים כולם נקודת הפרישות שלהם מענייני העולם / ביאור בדרגת רע"ק, שמחד השתוקק "מתי יבוא לידי ואקיימנה" ומאידיך "נכנס בשלום ויצא בשלום" / מכך הוראה נפלאה בעבודת הבורא ית' דצריך לתפוס ב' הקצוות.

מוכיח מהמדרש שלא הי' חטא בידי בני אהרן, ומאידיך אין זו הדרך לכלל ישראל

א. "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנותם לפני ה' וימותו" (פרשתנו טז, א). ובפירש"י עה"פ הביא מהמדרש (תו"כ עה"פ): "משל לחולה שנכנס אצל רופא, אמר לו, אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, בא אחר ואמר לו, אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוני, זה זרזו יותר מהראשון, לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן".

וממשל זה משמע, שחטא ועוון הי' בידי נדב ואביהוא, ולכן הוצרכה תורה להזהיר שלא ינהגו כמותם, שלא ימותו "כדרך שמת פלוני".

והדבר צריך ביאור, דעה"פ (שמיני י, ג) "הוא אשר דיבר ה' בקרובי אקדש" הביא בפירש"י מהמדרש (ויק"ר פי"ב) "אמר לו משה לאהרן . . יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שגדולים הם ממני וממך".

שמזה המדרש משמע שענין גדול עד מאוד הי' במעשיהם ובמותם של נדב ואביהוא, ולא הי'

ויבטחו בך יודעי שמך

למותר האריכות ביסוד אמונתנו, שבורא העולם משגיח על כל אחד בהשגחה פרטית

במענה למכתבו מ... בו כותב ראשי פרקים מדברי ימי חייו, ואשר נמצא עתה בשנה בה צריך לסיים לימודו מקצוע מהנדס, ואינו יודע באיזה מדינה יסתדר, לאחרי גמר הלימודים, וכן אשר מדאיג אותו, מה שאמו תחי' נמצאת לעת עתה במצרים, ועליו להתבונן גם על דבר הסתדרותה היא ופרנסתה בבוא הזמן לזה.

ובודאי, מתאים לתוכן מכתבו, למותר האריכות ביסוד אמונתנו, אשר בורא העולם הוא מנהיג העולם בהווה ומשגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית, והוא יתברך עצם הטוב ומטבע הטוב להיטיב, ובלבד שיתנהג מתאים להוראות תורתנו תורת חיים, שהנהגה כזו היא הצנור והכלי לקבלת ברכות השם יתברך,

וכיון שעוד כמה וכמה חדשים עד לגמר לימודו, שאז יהי' עליו להחליט מקום הסתדרותו וכו', מובן שההתעסקות בזה צריכה להיות רק חדשים אחדים קודם הגמר, ולא כעשרה חדשים לפני זה, והדאגה בטח מבלבלת ללימוד ולכל הענינים, וכעבור איזה חדשים, נכון שיתכתב עם ידידיו בהמדינות אודותן כותב, וכן לברר המצב במדינת צרפת בה נמצא עתה, ובודאי שאז, ז.א. שלאחרי איזה חדשים, יעלה בידו לברר יותר מאשר עתה, ובהתאם להבירור יחליט להסתדר במדינה זו או אחרת.

כל חטא במעשיהם, דבאם לאו – היאך ראה משה במותם התקדשות הבית "במיוחדעיו של מקום".

ואף שמשמע בכלי יקר (עה"פ שמיני שם) שכן הי' חטא בידם, ושהיתה המיתה בעבור החטא, אלא שמבאר שבוזה דוקא הי' גילוי כבודו ומוראו של מקום, שמדקדק עם קרוביו אפילו על "שגיאה קטנה". אמנם מלשון המדרש, שהבית נתקדש במותם אין משמע כן, שהרי זה א"א לומר שנתקדש הבית בענין של חטא (אף אם יש בעונש על החטא הגדלת מוראו של הקב"ה). ובפרט לפי מה שאמר משה רבינו לאהרן "היית סבור או בי או בכ", והיאך נפרש שהי' משה סבור (ורוצה) שיהי' חטא ח"ו בידו או ביד אהרן?

וכל זה הוא בנוסף לכך שע"פ פשוט לא הי' איסור בדבר, כיון שהאיסור נתחדש רק לאחר מעשה נדב ואביהוא.

יבאר דברי האזה"ח אודות קדושת המעשה דבני אהרן, ומאיך הטעם שציוותה תורה שלא לילך בעקבותם

ב. ועל כן יש לומר התייודך בזה, דאף שלא הי' כל חטא בידם, אמנם הנהגה זו היא הנהגה השייכת ליחידי סגולה בלבד, שרק הם רשאים להתנהג כן, משא"כ לכללות בני ישראל אין זו הנהגה מתאמת, ואין זו הדרך סלולה לרבים.

ובזה יובן היאך אמר משה (במדרש הנ"ל) שבמותם נתקיים הכתוב "בקרובי אקדש", ועד שסבר מתחילה שהוא ואהרן יזכו לזה, כיון שאכן לא הי' חטא בדבר, וענין גדול הי' שם. אך מאידך הוזהרנו שלא לעשות כמותם, כיון שאין זו הדרך לרוב ישראל ככולם, והתורה על הרוב תדבר.

וזהו שבמשל הנ"ל הזהיר הרופא שלא יעשה "כדרך שעשה פלוני ומת", שאין הכונה שאותו פלוני נהג שלא כדבעי, כ"א רק להזהיר השני שאין זו הדרך טובה בעבורו. ועד"ז הוא בנמשל – שאף שמות בני אהרן בהקטירם הקטורת לא הי' מחמת חטא ועוון, הנה עבור שאר בני ישראל אין רצון ה' שילכו בזו הדרך.

ובזה יש לבאר מ"ש באור החיים הק' על הפסוק: "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנם לפני ה' וימותו... דיבר ה' למשה דרך מיתתן שהיתה על זה הדרך בקרבנם לפני ה', פירוש שנתקרבו לפני אור העליון בחיבת הקודש ובוזה מתו, והוא סוד הנשיקה שבה מתים הצדיקים... ואומרו "וימותו" בתוספות וא"ו, רמז הכתוב הפלאת חיבת הצדיקים שהגם שהיו מרגישים מיתתם, לא נמנעו מקרוב לדביקות נעימות עריבות ידידות חביבות חשיקות מתיקות עד כלות נפשותם מהם, והבן".

שהי' ניתן לתמוה בדבריו, היאך מפרש הכתוב רק על דרך החיוב, שהי' במיתתם של בני אהרן התקשרות עצומה בהקב"ה, ודביקות נפלאה בו ית' עד כלות נפשם כפשוטה, בעוד המעשה ע"פ פשוטו הוי מעשה של חטא ועוון, והוזהרנו שלא לילך בעקבותם.

(בענין זה גופא) מציאותו בתור יחיד, עד שהביא פר אשר לו לכפרת עצמו.

ומטעם זה גופא הצריכה תורה שיהי' הכהן גדול "נשוי", ושיכלול את "ביתו" בכפרת עצמו, כי בזה מודגש, שזה שמביא "פר" לעצמו ומתודה עליו, עושה זה (לא בתור "צבור", שכל מציאותו אינה אלא בשביל הכלל, אלא) בתור איש פרטי.

ובזה יש לבאר מ"ש הרמב"ם, שבגמר עבודת היום "יוצא (הכהן גדול) לביתו", שפירושו (כנ"ל) שזה גופא הוא חלק ממעשה העבודה – כי זה ש"יוצא לביתו" אינו רק להורות שכבר נגמרה עבודתו ובמילא כבר הותר לו לחזור לביתו, אלא אדרבה, היציאה לביתו מהותה היא – סיום ותכלית עבודת יום הכפורים, שהיא הכפרה הנפעלת אצל היחיד, שאצל הכהן גדול התבטא זה בכפרת ביתו (כנ"ל).

וע"פ הנ"ל יתבאר הדבר בטוב טעם, שאכן היתה הנהגתם הנהגה נעלית ביותר, ולא הי' במיתתם עונש כ"א כלות הנפש לה', שנפרדה נפשם מגופם מחמת עוצם דבקותם בחיי החיים, ואעפ"כ הזהירה תורה שלא לילך בזו הדרך, כיון שמתאימה היא ליחיד סגולה בלבד, ואינה הדרך הסלולה לרוב ישראל ככולם.

ונתבאר הענין באורך בספרי חסידות בכ"מ (ועיין ספר המאמרים תרמ"ו-ן לאדמ"ר מהורש"ב נ"ע ע' תקסג. ועוד), שישנם ב' אופני עבודה הנקראים "רצוא ושוב", דדרכם של בני אהרן היתה "רצוא ללא שוב", שדרך זו ענינה התקרבות גדולה ודביקות נפלאה בה'. שבני אהרן נתעלו ונתרחקו מהתעסקות בעניני הגוף, ולא היתה כל מגמתם אלא לדבק נפשם בהש"ת, ללא כל התחשבות בעניני העולם כלל!

אמנם תכלית המטרה לשמה ברא הקב"ה את העולם, הוא שתהי' העבודה בבחי' "שוב", שהרי "לא תהו בראה לשבת יצרה" (ישעי' מה, יח), ותכלית הכוונה היא שיהיו בני ישראל נשמות בגופים, ויתעסקו עם עניני העולם להמשיך בהם קדושה. שזהו רצון ה' שיהיו בני ישראל עובדים עבודתם בקיום התומ"צ בעוה"ז, שאזי ממשיכים בעולם עצמו קדושה נשגבה.

וזהו מה שאחרי מותם של בני אהרן, ציותה תורה, ש"על הרוב תדבר", שתהי' דרך הליכתם בקודש של רוב ישראל ככולם, להמשיך קדושה בעניני העולם עצמו, ע"י קיום התומ"צ כנשמות בגופים.

ואף משה ואהרן, שמובן מאליו שהם מצ"ע ראויים היו לעבודה נעלית זו של דביקות בבורא ית' עד כלות הנפש ממש, ולכן חישב משה שיתקדש המקום בו או באהרן, אך רצון ה' הי' שישארו נשמות בגופים וימשיכו קדושה בעולם בתוככי כלל ישראל.

השיטות במדרש אודות בני אהרן – מבטאים כולם נקודת הפרישות שלהם מעניני העולם

ג. ובזה יש לבאר כמה מהשיטות שמצינו במדרש (ויק"ר פ"כ, ט. תנחומא פרשתנו ו) אודות אופן כניסתם של בני אהרן למקדש, שיש לומר שנרמז בשיטות אלו סדר העבודה שלהם, להתעלות ולהתרומם מהעולם, ושלא יהי' עניינם אלא לדבוק בה' עד כלות הנפש ממש.

דמה ש"מחוסרי בגדים נכנסו" יש לפרש, שהטעם שהאדם נצרך ללבושים הוא בכדי שיוכל לבוא בהם בקהל ולהתעסק עם הזולת, ועל כן נדב ואביהוא היו "מחוסרי בגדים", שעבודתם היתה להתנתק מהתעסקות עם הזולת ועם העולם בכללותו; "שתויי יין" – ע"ד שעניין השכרות הוא

1) והמפורש בכתוב שהביאו "אש זרה" כבר נתבאר (לקו"ש חכ"ז ע' 270. ובאו"א קצת בלקו"ש חל"ב לפ' אחרי ע' 98) שיש לפרש בזה לא שהי' בזה חטא ח"ו, כ"א שהיתה "אש זרה" לעבודת המשכן, שענינו המשכת הקדושה בעולם, כנאמר בכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ועבודתם הם היתה היציאה מהעולם, והדביקות המוחלטת בבורא ית' עד מסי"נ בפועל ממש.

שיוצא האדם מהגבלות הטעם והדעת שלו, כן היתה עבודת בני אהרן שיצאו ממדידה והגבלה; "לא היו להם בנים" – דהנה ידוע שענין הולדת בנים הוא המשכת כח האי"ס למטה (ראה לקוטי תורה שה"ש לט, ד ועוד), והם לא היו להם בנים, שרצו רק לידבק בה' עד כלות הנפש, ולא להשאר בעולם, להתעסק עמו ולהמשיך בו קדושה.

ביאור בדרגת רע"ק, שמחד השתוקק "מתי יבוא לידי ואקיימנה" ומאידך "נכנס בשלום" ויצא בשלום

ד. עפ"ז יש לבאר גם המובא בגמ' (ברכות סא, ב) אודות רבי עקיבא, שאמר בנוגע לענין המסירות נפש "כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה, בכל נפשך אפילו הוא נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנו". ולכאור' סתירה יש בדבר להמבואר לעיל, שציוותה תורה הדרך לכלל ישראל, שיעבדו את ה' כנשמות בגופים בעוה"ז הגשמי, והיאך ייתכן שיחפש רבי עקיבא למסור נפשו, ולמות על קידוש ה', בעוד הכוונה היא להשאר בגוף גשמי וכו'.

והי' אפשר לבאר שרע"ק הוא מהיחיד סגולה, שאצלם הי' יכול להיות סדר עבודה כזה, כמבואר לעיל בנוגע לנדב ואביהוא.

אמנם אין לבאר כן בנוגע לרבי עקיבא, דהנה איתא בחגיגה (יד, ב) "ארבעה שנכנסו לפרדס, בן עזאי הציץ ומת וכו'", ואודות רבי עקיבא איתא שם "רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום". ובספרי חסידות (ספר המאמרים תרמ"ז-י שם ועוד) הקשו בזה, מדוע הוצרכה הגמ' לכתוב אודות רע"ק ש"נכנס בשלום", בעוד שהנתחדש אצל רבי עקיבא הוא רק "שיצא בשלום".

ונתבאר בזה, שהטעם שיצא רע"ק בשלום הוא מחמת שכניסתו היתה ג"כ בשלום. היינו, שכבר בכניסתו היתה אצלו הזהירות ליצא בשלום. דכיון שידע שהכוונה היא להמשיך הקדושה בעוה"ז דייקא, הרי כבר בכניסתו הי' זה "בשלום" לעשות "שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה" – להמשיך קדושה בעולם, ולכן היתה יציאתו בשלום.

משא"כ בנוגע לבן עזאי כתוב ש"הציץ ומת", שהוא הי' מהיחיד סגולה כנדב ואביהוא, שלכן איתא לגבי' שלא היו לו בנים (או גם שלא נשא אשה²), וכמאמרו של בן עזאי (יבמות סג) "אפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים".

ומצינו א"כ, שרע"ק "נכנס בשלום ויצא בשלום", היינו – שהוא לא הי' מיחיד סגולה הנ"ל, והנהגתו היתה כפי הדרך שנהגו רוב ישראל ככולם, וא"כ צ"ב מה שמצינו שנתאוה רע"ק לענין המסי"נ?

והביאור בזה: תאוותו של רע"ק היתה "מתי יבוא לידי ואקיימנו", היינו שאף שעבודתו היתה

(2) יעויין בזה סוטה ד, ריש ע"ב, וראה תוד"ה שיתקיים יבמות סג, תוד"ה ברתי' כתובות סג.

הקדש היא חלק ממעשי הכה"ג ביום זה (שלא נגמרה בשלימותה עד שנמצא בביתו), שכולם עשה הכה"ג – שלוחם של כל ישראל, הרי שוב גם השמחה "על שיצא בשלום מן הקדש" (היינו השמחה על גמר העבודה), אף היא שמחת כל העם כולו.

ה

יבאר בעומק דענין יציאת הכהן לביתו הוא להורות שיש כאן גם כפרת יחיד ולא רק כפרת ציבור

ויש לבאר תוכן הענין ד"יוצא לביתו" בעומק יותר:

בעבודת יום הכפורים מצינו חידוש מיוחד, שכפרת הפר של הכה"ג היתה לא רק עבורו בלבד אלא גם עבור "ביתו" (פרשתנו טז, ו. משנה יומא לה, סע"ב. רמב"ם שם פ"ד ה"א), "ביתו זו אשתו" (משנה ריש יומא) [נוסף על אחיו הכהנים (משנה יומא מא, ב. רש"י פרשתנו שם, יא. רמב"ם שם. וראה תר"כ פרשתנו שם, טו. שבועות יג, ב ואילך. רמב"ם שם פ"ב ה"ח); וענין זה (שצ"ל כפרת "ביתו") נוגע לכללות עבודת היום, וכפסק הרמב"ם (שם פ"א ה"ב) שעבודות היום "הכל עשוי בכהן גדול נשוי שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו ביתו זו אשתו".

והדברים צריכים ביאור, מפני מה אמרה תורה שעבודת כהן גדול ביום הכפורים צריכה להעשות ב"כהן גדול נשוי"? וביותר יפלא שהרי העבודה עצמה צריכה להעשות דוקא מתוך פרישות מביתו (משנה ריש יומא. רמב"ם הל' עבודת יוהכ"פ פ"א ה"ג) ומאשתו (נסמן לעיל ס"ד).

ויש לומר אחד מהביאורים בזה:

כפרת השעיר של יוהכ"פ היא כפרה על

אבל לאידך פסק הרמב"ם (הל' תשובה שם) שאין השעיר מכפר על כל עבירות שבתורה אלא אם "עשה תשובה"²⁷, והיינו, שכפרת השעיר, שהוא של צבור (ולא יחיד), והבא על ידי כה"ג שהוא שליח צבור דכל ישראל, אינה חלה על היחיד אא"כ עשה תשובה.

ונמצא, שבכפרה זו יש דבר והיפוכו: עם היות שהשעיר הוא ענין של צבור [שפירושו – דבר השייך לכלל כולו, מבלי שייכות מיוחדת ליחיד²⁸, על דרך ממון צבור, שצ"ל "מוסרו לצבור יפה יפה" (ר"ה ז, ריש ע"ב. ועוד)], הרי ביחד עם זה כפרת השעיר על הצבור היא באופן שחלה על כל יחיד בפני עצמו, ואם לא עשה היחיד תשובה חסר אצל יחיד זה בכפרה זו.

ויש לומר, שזהו אחד הטעמים שהכה"ג הביא פר לכפרת עצמו ולא דיו בזה שהוא כלול בכפרת כלל ישראל²⁹ – כי להיותו שלוחם של ישראל בעבודת וכפרת יום הכפורים, היו גם בו שני ענינים אלו, שהוא איש צבור, שלוחם ובא כוחם של כל ישראל, ולאידך לא נתבטלה ממנו

(25) וראה גם הל' עבודת יוהכ"פ פ"ב ה"ו.

(26) וראה מנ"ח מצוה שסד (ו, סע"א).

(27) ורק על ה"קלות" מכפר גם בלי תשובה (רמב"ם שם. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ז ע' 124 ואילך).

(28) וראה לקו"ש חכ"ז שם (ע' 130) שמטעם זה י"ל שלא שייך "לבעט" בכפרת השעיר. ע"ש.

(29) הטעם בפשטות הוא כמחז"ל (יומא מג, ב) "כך היא מדת הדין נותנת מוטב יבא זכאי ויכפר על החייב".

במה נחשב ענין זה (שהוא "יוצא לביתו") כאחד מפרטי עבודת הכה"ג ביום זה.

ויש לומר הביאור בזה:

זה שהכה"ג "יוצא לביתו" נחשב כגמר וסיום עבודתו ביוהכ"פ. כי הנה, ראשית עבודתו היא בזה ש"שבעת יום קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו" (משנה ריש יומא. רמב"ם הל' עבודת יוהכ"פ"א ה"ג), כדילפינן בסוגיא דריש יומא (ב, א ואילך. שם ג, סע"ב ואילך) מימי המלואים או ממ"ת שעבודת יוהכ"פ דורשת מצב של פרישות הכה"ג מביתו. [ומזה מובן, שאין הפרישה רק ענין צדדי ע"ד דין הפרישה מאשתו רק משום חשש כו' (יומא ו, א. רמב"ם שם²²), וה"ה הכא שהוא רק כדי שיוכל להכין את עצמו כדבעי, אלא כאן הוא דבר השייך ומוכרח למהות העבודה, ולא מחשש צדדי לבד, כי תוכן ענין העבודה דורש שיהי' במצב של פרישות מביתו]. ושוב נמצא מעתה, שהחזרה (יוצא) לביתו הוא הסיום וגמר העבודה שלו, שפוסק מן הפרישות ויוצא לביתו.

ולכן הביא הרמב"ם גם היציאה לביתו (ואופנה) ב"סדר כל המעשים שביום זה", ולא הסתפק בתיאור עבודתו עד יציאתו מן המקדש, כי גם מעשה היציאה לביתו הוא בכלל ה"מעשים שביום זה"²³.

ויש לומר, שזהו גם הטעם שיציאת הכהן גדול לביתו היתה באופן כזה, ש"כל העם מלוין אותו", די"ל שאין לוי' זו רק מטעם כבוד, אלא

(בעיקר) כדי להראות ולהדגיש שהיציאה לביתו היא חלק ממעשי יום זה השייכים לכל העם, כנ"ל.

ועיין במפרשים (אבודרהם ועבודת ישראל על סדר עבודה. מאירי וחדא"ג מהרש"א יומא עא, ריש ע"ב) גבי הסיפור מיומא (עא, רע"ב) "מעשה בכה"ג אחד שיצא מבית המקדש והווי אזלי כולי עלמא בתרי, כיון דחזיונהו לשמע'י ואבטליון שבקוהו לדידי' ואזלי בתר שמעי' ואבטליון, לסוף אתו שמעי' ואבטליון לאיפטורי מיני' דכהן גדול (ליטול רשות ממנו ולפרוש לצד ביתן. רש"י), אמר להן ייתון בני עממין לשלם (לשון גנאי הוא לפי ש[שמעי' ואבטליון] באו מבני בניו של סנחריב כדאמרינן במסכת גיטין. רש"י), אמרו לי' כו", דטענת כה"ג היתה משום שהליווי הוא כבוד לכה"ג וזה חס על כבודו שדחוהו מפני כבוד ת"ח כו'.

אמנם ע"פ דרכנו שהליווי אינו מטעם כבוד אלא כדי להראות שיציאה זו שייכת למעשי היום, שוב י"ל שטענת הכה"ג על שמעי' ואבטליון על ששבקוהו, לא הי' משום שחס על כבודו²⁴, אלא מפני שמעשה יום זה דורש שיהיו מלוין אותו עד ביתו.

ועפ"ז מובן גם בנוגע להמשך לשון הרמב"ם, "ויו"ט הי' עושה על שיצא בשלום מן הקדש" – דלכאורה הוא סתירה, כנ"ל, כי מחד גיסא משמע שהיו"ט הוא על היציאה בשלום (ולא הודאה על העבודה בשליחות כל ישראל), ולאידך הי' יו"ט זה שייך לכלל העם (שהיו מלוין אותו): ולדברינו מחוור – דכיון שגם היציאה מן

באופן של "נכנס בשלום ויצא בשלום", כיון שידע שעבודת כל ישראל והוא בכללם, להמשיך קדושה בעולם, אלא שביחד עם זה, היתה אצלו תאוה ותשוקה עצומה שמלמעלה יביאו לידו לדבוק בה' במסי"נ, אך ודאי שלפועל ולמעשה ידע שאין זו הנהגתו ועליו להמשיך בעבודתו כנשמה בגוף.

אמנם מובן שכאשר משמיים מביאים זה לידו, ולא שהשתדל מצידו לבוא לעבודה זו, אזי יודע שזוהי העבודה שדורשים הימנו אז, וזהו רצון ה' שימסור נפשו לידבק בו ית', וזהו שנתאוה רע"ק "מתי יבוא ליד'".

**

מכך הוראה נפלאה בעבודת הבורא ית' דצריך לתפוס ב' הקצוות

והוראה מכל זה בעבודה דכל אחד ואחד מישראל. דכשם שמצינו אצל רע"ק את שתי התנועות, שבנוגע למעשה ידע שתכלית הכונה היא "ליצא בשלום" – להמשיך קדושת ה' בעולם, שזה אפשרי רק ע"י קיום התומ"צ כנשמה בגוף בעוה"ז; אך מאידך היתה אצלו תדיר התשוקה והתאוה "מתי יבוא לידי ואקיימנו", שהשתוקק שיביאו לידו מלמעלה סדר העבודה דיחידי סגולה למסור נפשו לה'.

הנה ע"ז הוא בכל או"א מישראל, שניתנה יכולת להאדם להתעלות ולשגשג באהבתו ודביקותו בה', עד כדי כך שיוכל לבוא מזה לכלות הנפש ממש. ואדרבה, מזה גופא, שהוצרכה תורה לצוות ולהזהיר שלא נגיע לכלות הנפש ממש כנדב ואביהוא, הנה מזה משמע שכל א' מישראל שייך מצ"ע לרצות בעבודה כזו של דביקות מוחלטת בה'. אלא שיחד עם זה, הוזהירנו תורה לידע שההשארות בגוף, והעבודה בהמשכת קדושה לעולם, זוהי תכלית הכוונה שלשמה ברא הקב"ה את העולם, "להיות לו ית' דירה בתחתונים".

(22) וראה תשב"ץ ח"ג סל"ז.

(23) ולהעיר מהגירסא (הובאה לעיל הערה 1), שקודם לבישת בגדי עצמו הי' טובל.

(24) ולהעיר מריטב"א שם.

פנינים

דרוש ואגדה

אתה חייב להצילו

לא תעמוד על דם רעך
לראות במיתתו ואתה יכול להצילו
(י"ט, טו: רש"י)

יש לבאר זה בדרך הרמז:

ידועים דברי מורנו הבעש"ט נ"ע שמכל דבר שיהודי רואה או שומע ה"ה צריך ללמוד מזה הוראה בעבודת השי"ת. דהרי "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו דבר אחד לבטלה" (שבת עז, ב), ו"לא בראו אלא לכבודו" (אבות ס"ו), וא"כ ודאי הדבר שבאם ראה דבר מסויים, הר"ז כדי שינצל את זה "לכבודו" ולעבודת ה', דאל"כ למאי עשה הקב"ה שיראה או ישמע דבר זה.

וזהו מה שכתב רש"י "לראות במיתתו ואתה יכול להצילו", דאין האדם יכול לומר, מי יאמר שביטלתו להציל את חברו, אלא מזה גופא שזימן לו הקב"ה "לראות במיתתו", ה"ז גופא ראי' שבודאי "אתה יכול להצילו", דאל"כ לאיזה צורך הראה לו הקב"ה דבר זה.

והוא הדבר בהצלה רוחנית של אדם מישראל, דאם בא לידיעתו, שישנו משהו שצריך להצילו מ"מיתה" רוחנית, אין לאדם לומר, מי יאמר שדווקא עליו להציל אותו, אלא מזה גופא שזימן לו הקב"ה "לראות במיתתו" הרי זה סימן והוראה ש"אתה יכול להצילו", ומוטל עליו החיוב "לא תעמוד על דם רעך", לעשות את כל התלוי בו להצילו ממיתה וטביעה רוחנית ר"ל.

(ע"פ לקו"ש חל"ב עמ' 125 ואילך)

מחובר לא בטל

שלש שנים יהי' לכם ערלים.
לא יאכל
(י"ט, כג)

שינוי (ערלה פ"א מ"ו) "נטיעה של ערלה כו', שנתעברו בנטיעות, הרי זה לא ילקוט, ואם לקט יעלה באחד במאתים".

כלומר, הדין הוא שערלה שנתעברה ה"ז עולה באחד ומאתים, אך זהו רק בדיעבד, כי "אין מבטלין איסור לכתחילה". אמנם ביטול איסור הערלה הוא רק לאחר שליקט מן המחובר, ולכן לכתחילה "לא ילקוט", משא"כ כשמחובר לקרקע, אינה בטילה גם באחד ומאתים, כי "מחובר לא בטל" (ראה בכ"ז מפרשים בערלה שם).

ויש לפרש זה ע"ד הדרוש:

כלל הוא בכל התורה כולה שהמיעוט בטל ברוב. וא"כ יש לשאול: מכיון שעם ישראל הם "המעט מכל העמים" (ואתחנן ז, ט), האיך יש כוח בידם שלא להתערב ולהיבטל בתוך מדבר העמים?

וע"ז כתוב "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום" (ואתחנן ד, ד). שמכיון שעם ישראל קשורים ומאוחדים תמיד עם הקב"ה וכל הזמן ה"ה בבחינת "מחובר", הנה א"א שיתבטלו ח"ו ויתעברו באומות, אלא גם בתוך ה"שבעים זאבים" ה"ה חיים וקיימים, ו"עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב" (בלק כג, ט).

(ע"פ לקו"ש ח"ג עמ' 993)

לקראת שבת

יט

ד

יבאר דלהרמב"ם היתה שיטה מחודשת שיציאת כה"ג מן הקודש היא עצמה חלק ממעשי עבודת היום גופא

ויובן זה בהקדים עוד שינוי בלשון הרמב"ם לגבי לשון המשנה:

במשנה נאמר בקיצור "ומלוין אותו עד ביתו", ואילו הרמב"ם הוסיף לפני"ז "ויוצא לביתו וכל העם מלוין אותו עד ביתו", והוא תימה, שהרי מובן שהכהן גדול הי' "יוצא לביתו", ומדוע הוסיף הרמב"ם תיבות אלו על לשון המשנה.

וגם צריך ביאור, מהו הדיוק בהציאה לביתו דוקא, דלכאורה, למאי נפק"מ בכלל לאן יוצא הכה"ג, אם לביתו או למקום אחר (ועיין לעיל (פ"ב סה"ב) שכתב הרמב"ם רק "ולובש בגדי חול ויוצא". ובקריית ספר לרמב"ם כאן סיים הפרק בתיבות "ולובש בגדי עצמו" (בהשמטת כל הסיים)).

ומשמע מכל זה, שבאמת ס"ל להרמב"ם שהציאה לביתו היא גם כן חלק ממעשי של הכה"ג ביום זה. ולכן שינה הרמב"ם מלשון המשנה (ששם הובאה היציאה בסוף היום רק בשייכות להמלוין) והקדים "ויוצא לביתו" (בהדגשה על הכה"ג) – בהמשך לכל עשיותיו שלפנ"ז המתוארות ברמב"ם, שלאחרי ש"מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב ולובש" בגדי עצמו" אזי הוא עושה עוד עשי' שהיא "יוצא לביתו" (אלא שאופן יציאתו לביתו הוא, ש"כל העם מלוין אותו עד ביתו"). ויש להבין,

מיהו לא מצינו שהודגש שם שכן הי' בכל פעם. (ב) הרמב"ם השמיט תיבת "לאוהביו" שבמתני'. והיינו שרצה הרמב"ם להשמיענו בהנך שינויי לשונות שיטתו בזה, שהיו"ט של הכה"ג (לא הי' שמחה פרטית שלו, שחגג עם אוהביו בלבד, אלא) הי' שייך ל"כל העם"¹⁸ שליוו אותו עד ביתו (ולכן השמיט תיבת "לאוהביו")¹⁹.

ועכצ"ל, שלדעת הרמב"ם, אף שהיו"ט הי' "על שיצא בשלום מן הקודש" [ולא על עצם עבודת יוהכ"פ], מ"מ שייך הוא להלכות עבודת יום הכפורים, ולכן השתתפו כל העם בהליווי והיו"ט שעשה, כיון שעבודתו ביוהכ"פ עושה הכה"ג בתור שלוחם ובא כוחם של כל ישראל. ועיין עוד מתני' דיומא (יה, ב. רמב"ם הל' עבודת יוהכ"פ פ"א ה"ז) "אנו שלוחי ב"ד ואתה שלוחנו ושליח ב"ד"²⁰.

ועתה עלינו להבין איך מתאימה שיטת הרמב"ם בזה, דמחד גריס "על שיצא", והיינו שהיו"ט הוא על הצלתו הפרטית שיצא בלי פגע, ומאידך ס"ל דיש כאן דבר השייך לגוף עבודת היום ולכללות ישראל.

18 אבל ראה מאירי יומא שם, "כל הצבור מלוים כו' יו"ט (רק) לכל אוהביו כו'".

19 כלומר, אף שהסעודה בפועל היתה רק "לאוהביו" (כמפורש במשנה), י"ל שהשמיט הרמב"ם "לאוהביו" להדגיש, שתוכן היו"ט שייך לכל העם. אבל הדבר דוחק.

– ולהעיר מ"התמים" ח"ב (ע' קכה [ק"י, ב]) "וכל ישראל היו הולכים עמו כו' ובבואם לחצירו היו שולחנות ערוכות כו' והיו כולם שמחים בשמחה גדולה כי נתכפרו להם כל עוונותיהם".

20 וראה חינוך מצוה קלו. – וראה לקו"ש חכ"ב ע' 22.

21 ולהעיר שגם כאן שינה הרמב"ם מלשון המשנה "הביאו לו בגדי עצמו ולבש", וכתב רק פעולת הכה"ג "ולובש בגדי עצמו".

בהא דיו"ט הי' עושה כה"ג בצאתו מן הקודש

יתלה ב' הגירסאות שבנוסח המשנה גבי יו"ט זה, בב' טעמי היו"ט – אם הוא על הצלת כה"ג שיצא חי מן הקודש, או על הצלחת עבודת היום / יפלפל בשיטת הרמב"ם שנראה ששילב ב' הסברות יחד, ויבאר בעומק דלהרמב"ם היציאה מן הקודש היא חלק ממעשי עבודת היום

כו", אית ספרים דגרסי² "על שיצא"³ במקום "בשעה" שיצא". והחילוק ברור, דלגירסא זו אין הכוונה לומר שזמן היו"ט הוא בשעה שיוצא, אלא לומר שטעם שמחת היו"ט היא על יציאה זו גופא. והכי נמי גריס הרמב"ם בספר היד ספ"ד מהל' עבודת יוהכ"פ, "ויום טוב הי' עושה על שיצא בשלום מן הקדש". ובאמת כ"ה גם נוסח המשנה בפיהמ"ש שלו (נדפס במהדורת קאפח).

(2) הובא בשינויי נוסחאות למשניות ודק"ס שם. וראה מלאכת שלמה למשניות שם.

(3) או "שיצא" (שתוכנו כמו "על שיצא") – ראה הנסמן בהערה הקודמת.

(4) או "כשיצא" (משנה שבמאירי. וראה רא"ש יומא סוף סדר עבודת יוהכ"פ). – ובסדר עבודת יום הכפורים אומרים "בצאתו".

א

יביא ביאור המפרשים בטעם הגירסא שהיו"ט הי' על גוף היציאה, וידחה מה שרצו לחדש דהיו"ט לא הי' באותו היום
תנן ביומא (פ"ז מ"ד ע, א) ((לענין סוף עבודת כהן גדול ביום הכפורים: "קדש ידיו ורגליו ופשוט [בגדי זהב] הביאו לו בגדי עצמו ולבש ומלוין אותו עד ביתו ויום טוב הי' עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקודש".

והנה, בסיפא דמתניתין, "ויו"ט הי' עושה

(1) כ"ה במשנה שבמשניות. ובמשנה שבבבלי (בחצע"ג) וירושלמי שלפנינו "ירד וטבל ועלה ונסתפג הביאו כו". אבל ראה מלאכת שלמה שם. שינויי נוסחאות למשניות שם. דק"ס שם. – וראה לקמן הערה 21.

שכפרת בני" היא שמעמידה את המכפר בסכנת מוות ודאית עד כדי שיצטרך להביא קרבן תודה ע"ז שניצול ממנה. והטעם שבדאי היה מרגיל את עצמו משנה לשנה להיות ראוי ולא לשנות בעבודתו וכו', ובמילא לא הי' נחשב יציאה ממקום סכנה ממש עד שיתחייב קרבן כדין סכנה ודאית ממש.

ג

יפלפל בשיטת הרמב"ם דלכא' סתר עצמו, כי מחד נקיט שהוא על הצלה פרטית של הכה"ג ומאידך הי' שייך לכל העם
אמנם, עדיין יש מקום לדון בשיטת הרמב"ם שהביא הך ד"ויו"ט הי' עושה כו" – דלכאורה הוא ספר הלכות ולא סיפור דברים, וענין זה אין בו אלא סיפור דברים ממנהג שנהג בו כה"ג בפועל, ולא חיוב ע"פ הדין. ואף שהכה"ג הי' נוהג עשיית יו"ט זה, כהך דארבעה צריכים להודות, הלא מ"מ אין זו הלכה. ודבר זה קשה דוקא על הרמב"ם (שהוא ספר הלכות), משא"כ במשנה, שיש לומר (בדוחק עכ"פ) שהביאו דרך אגב, כיון שבפועל הי' הכה"ג נוהג לעשות יו"ט זה בכל פעם.

אכן, בלשון הרמב"ם מודגש, שהיו"ט לא הי' (רק) שמחה פרטית שלו על שניצל מאיזה פגע. דהנה במשנה הלשון "ומלוין אותו עד ביתו ויום טוב הי' עושה לאוהביו", ואילו הרמב"ם שינה בשתיים: (א) נקט "וכל העם"¹ מלוין אותו עד ביתו, ובוה הוסיף על המשנה. ועיין בגמ' שם (עא, ריש ע"ב) שמסופר "והווי אזלי כולי עלמא בתריי" (והובאו להלן פרטי המעשה בגמ' שם).

(16) ועפ"ז יומתק מה שבנוסח עבודת יוהכ"פ אומרים "בצאתו" דוקא (ע"ד הגירסא "בשעה שיצא"), שמתאים להסברא שהיו"ט הי' על עצם העבודה, כנ"ל. (17) וכן במאירי יומא שם "כל הצבור מלוים". וראה גם סידור יעב"ץ הנ"ל ס"א. – אבל ברא"ש שבהערה 4 "ראשי העם וגדולים".

ואף שבתחילת פרק זה (פרק ד מהל' עבודת יוהכ"פ) מקדים הרמב"ם "סדר כל המעשים שביום זה כך הוא", והיינו שבפרק זה לא בא להשמיענו הלכות עבודת יום הכפורים, אלא לספר "סדר כל המעשים", כפי שנעשו בפועל

ובאמת אפי' את"ל שהי' חייב להודות כו' (כסברא שהובאה בסעיף ב') – עדיין צ"ע על הרמב"ם, שהרי מ"מ אין חיוב זה שייך להל' עבודת יוהכ"פ.

וּכְתָבוּ מִפְּרָשִׁים (ס' עבודת ישראל (לר' ישראל קמחי. אזמיר, תצו) וס' עבודת תמה (לבעל שדה יהושע על ירושלמי) על סדר עבודת יום הכפורים) בפירוש גירסא זו, ד"אין הכוונה שמיד בצאתו מן הקדש הי' עושה היו"ט באותו היום שהרי הי' מתענה, אלא למחר הי' עושה אותו, וזהו דקדוק הרמב"ם שכתב ויו"ט הי' עושה על שיצא בשלום מן הקדש ולא כתב בצאתו [כפי שאומרים בנוסח סדר עבודת יום הכפורים] אע"פ שהוא יותר לשון קצר . . . האריך בלשונו לאשמועינו כי למחר הי' עושה". והכי אשכחן להדיא בכמה מרבתינו הראשונים (אבודרהם בפירושו על סדר עבודה (נדפס בתשלום אבודרהם). י"מ במאירי יומא שם⁶), שאת היו"ט הי' עושה למחר. ובסידור יעב"ץ בתחלת דיני עשי"ת כתב (ב"עדות בן נכר רומי . . . ממה שראו עינינו): "וביום שאחריו הי' עושה סעודה גדולה כו".

איברא דבס' שושנים לדוד על משניות יומא שם, כבר הקשה על הכרח זה שאין הסעודה באותו היום מצד התענית, שהרי "אפשר . . . שהי' נמשך עד הערב אחר הטבת הנרות עד שלובש בגדי עצמו, והולך בכבוד מתהלך בתומו, באופן שכשהגיע לביתו הי' לילה ויהי' בצאתו דוקא". וראה בסידור יעב"ץ שם שכ' "הרבה מהשנים לא הי' כה"ג יכול להגיע לביתו קודם חצות הלילה מפני דוחק העם העובר ורבו הגדול כו". ע"ש.

(5) אלא ששם הטעם – כי "היאך הכין לו מבערב על הספק".

(6) אבל להעיר, שבעל שושנים לדוד בספרו שפעת רביבים (על סדר עבודה) פי' "בצאתו בשלום" – "בשביל שיצא בשלום ולא מת". היינו שמפרש ד"בצאתו" אינו זמן היו"ט, אלא סיבת היו"ט.

ועיין גם במאירי יומא שם, דמשמע שפשוט פירוש המשנה היא שהי' היו"ט בערב⁷.

ב

יתלה ב' הגירסאות בש"ס בב' טעמים שמצינו ליו"ט זה, אם הוא על הצלת כה"ג מסכנה או על הצלחת עבודת יוהכ"פ
ונראה לבאר בזה, דהנך תרי גירסאות תלויות הן בשני הטעמים דאשכחן על יו"ט זה שהי' כה"ג עושה (עיין במחזיק ברכה להחיד"א (או"ח סרי"ט) שהאריך בב' סברות אלו):

(א) היו"ט הי' בתור הודאה על ענין אחר מלבד גוף עבודתו בקודש, והוא על שיצא ממקום סכנה⁸, ע"ד הא דארבעה צריכים להודות כו' (ברכות נד, ב. רמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ח. טושו"ע או"ח סרי"ט) – שהרי אם הכהן גדול אינו ראוי לא הי' יוצא חי מן הקודש, ולהכי קי"ל דכשהתפלל שם "לא הי' מאריך בתפלתו שלא להבעית את ישראל" (משנה יומא פ"ה מ"א (גב, ב)), וכמ"ש הרמב"ם בפירוש המשניות (שם), ש"אילו הי' מתאחר היו מפחדין שמא אירעו מיתה כי הרבה כהנים גדולים היו מתים בקדש הקדשים אם לא היו ראויין או אם ישנה דבר במעשה הקטרת". ועיי"ע במש"כ בהל' עבודת יוהכ"פ (פ"ד סה"א) "שמא יאמרו מת בהיכל".

(ב) היו"ט הי' על הצלחת עבודתו גופא, לפי שנתרצו מעשיו לפני השם ב"ה ויצא בשלום" (אבודרהם שם⁹), או משום "רוב שמחתו . . . כי עמד

(7) ולהעיר מסעודת מוצאי יוהכ"פ משום שב"ק יוצאת ואומרת לך אכול בשמחה (שו"ע אדה"ז או"ח סתרכ"ד ס"ט).

(8) ראה גם שפעת רביבים (שהועתק בהערה 6).

(9) וראה גם עבודת ישראל שם.

לשרת לפני ה' לפני ולפנים" (מחזיק ברכה שם, בשם ר' יצחק זרחי' אזולאי). ובמאירי יומא שם נקיט דהוא משום ש"לא אירע בו שום פסול ולא שום מקרה רע".

ומעתה יש לומר דבהתאם להחילוק בין הנך תרי טעמי, הוא גם השינוי בין שתי גירסאות הנ"ל – "בשעה שיצא" או "על שיצא":

דהנך דגרסי "בשעה שיצא בשלום כו" סברי כטעם הב' הנ"ל, שהיו"ט הוא על הצלחת גוף עבודת היום כו' (ולא על שיצא משם חי), ולכן לא גרסי "על שיצא", כי יציאת הכה"ג בשלום מן הקדש אינה סיבת היו"ט, אלא גרסי "בשעה שיצא" דבזה רק רצוננו להשמיע זמנו של היו"ט אימתי הוא. היינו, דבזה שזמן היו"ט הי' תיכף בהמשך לגמר העבודה¹⁰, נמצא מודגש שהיו"ט בא בקשר לעבודת הכה"ג בקודש. ומה שדייק התנא לומר "בשעה שיצא בשלום כו" (דמשמע לכאורה שהוא על שניצול מאיזה פגע), ה"ז רק משום שבוז שיוצא בשלום יש סימן על שהעבודה נתקבלה, אבל לא שהיו"ט הוא על עצם היציאה בשלום בלי פגע, כי אם רק על הצלחת גוף העבודה.

משא"כ הגורסין "על שיצא בשלום מן הקדש" ס"ל כאופן הא' הנ"ל, שהיו"ט הי' הודאה של הכה"ג על שיצא בשלום מן הקודש – וכפשוט משמעה של הלשון "על שיצא בשלום", שהיו"ט הוא על זה "שיצא בשלום" (ולא שזהו רק סימן שהעבודה נתקבלה).

(10) ודלא כהמפרשים הנ"ל ס"א, שפירשו שמה שאומרים (בנוסח סדר עבודה) "בצאתו . . . מן הקודש" – לאו דוקא, אלא הכוונה למחר (וראה שפעת רביבים הנ"ל (הערה 6) ועוד, שפי' "בצאתו" – "בשביל שיצא").

ושמא יש לומר יתירה מזו, דלהך טעמא (שהיו"ט הי' הודאה פרטית של הכה"ג על שניצול ויצא חי), עשה הכה"ג את היו"ט בדוקא שלא "בשעה שיצא כו" (היינו אפילו לא בלילה, כשכבר מותר באכילה, כנ"ל), אלא רק למחר. וסברת הדבר תובן בהקדים דהנה לטעם זה שהכה"ג הי' מודה לה' "על שיצא בשלום", ע"ד ארבעה צריכים להודות כו' – לכאורה הי' צריך להביא קרבן תודה על הצלה זו. ובאמת גם במחזיק ברכה שם הביא סברא שהיו"ט הי' ע"ד ברכת הגומל, ומעתה הרי ברכת הגומל במקום קרבן תודה נתקנה (רא"ש ברכות פ"ט ס"ג¹¹), ונמצא שיש כאן דין קרבן תודה, ובפרט ע"פ משמעות פשוטות לשון רבינו הזקן בשולחנ¹² (או"ח מהד"ת ס"א ס"ט¹³) "ואם יודע שנתחייב באיזה קרבן כגון . . . תודה לארבעה הצריכים להודות", היינו שהבאת תודה הוי חובה (ולא רשות)¹⁴, ונמצא, שמן הדין הי' על הכהן להתחייב בקרבן זה. ולהכי מסתבר שחגיגת הוודי' שלו היתה בסמיכות להבאת קרבן התודה שנעשה מחוייב בו¹⁵. וכיון שלא הי' יכול להקריב את תודתו עד למחר, לכן איחר את היו"ט עד אז.

איברא דבאמת כיון שלא נמצא חיוב תמידי זה בשום מקום על כרחין צ"ל שאינו כאן. והטעם י"ל כיון שאין מקום כלל לומר חידוש רחוק כזה,

(11) וראה רש"י צו ז, יב.

(12) והוא ע"פ של"ה במס' תענית שלו (רב, ב) "אם אני חייב קרבן תודה".

(13) וראה שם במהד"ק ס"ו.

(14) וראה השקו"ט בשד"ח אסיפת דינים (ופאת השדה לשם) מערכת ברכות (כרך ד תשעה, ב. כרך ח א'תשמו, ב ואילך).

(15) ולהעיר, שיום הבאת קרבן הוי יו"ט להמביאו (תוס' רפ"ד דפסחים, מירושלמי שם).